

Programma 3. Leefomgeving

Inleiding

De groene gemeente op de Brabantse Wal: dat is Woensdrecht en daarmee ook de basis van waaruit in de deelthema's van dit programma wordt gewerkt. Dit doen we omdat onze inwoners trots zijn op ons groene karakter en omdat dit het unieke profiel maakt voor onze gemeente. Dat koesteren en beschermen we omdat we er trots op zijn, maar ook omdat het in grote mate positief uitwerkt op ons leef- en vestigingsklimaat.

Groen betekent ook duurzaam en steeds meer betekent duurzaam ook veiliger en goedkoper voor onze inwoners. Zo kijken we naar het beheer van onze openbare ruimte, mobiliteit en energie, maar ook naar het versterken van biodiversiteit en onze weerbaarheid tegen weersextremen.

Aan de ene kant worden de uitdagingen op deze thema's steeds urgenter, aan de andere kant hebben we te maken met uitdagingen op de arbeidsmarkt, waardoor uitbreiding van taken of verloop in de organisatie niet altijd even makkelijk is op te vangen. Aan de andere kant pakken we dit samen met onze inwoners en ook met onze (regionale) samenwerkingspartners op.

Verbonden partijen en samenwerkingspartners

Om doelstellingen te kunnen realiseren is samenwerking met partners belangrijk. Bij de realisatie van de beoogde doelstellingen en effecten in het programma Leefomgeving zijn dan ook diverse organisaties betrokken. Het betreft de volgende organisaties: Saver N.V., WVS West-Brabant (Werkvoorzieningsschap), Samenwerken aan water in Midden- en West-Brabant, Water- en klimaatkring West, Regionale Ambulance Voorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord, Inkoopbureau West-Brabant, Waterschap Brabantse Delta, Waterwinbedrijf Evides, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Brabants Landschap, Defensie, Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO), Namiro, Benegora, Grenspark Kalmthoutse Heide en de provincie Noord-Brabant. Tenslotte werken wij nauw samen met dorpsplatforms en de buurtpreventieteams.

Wat geven we uit aan programma 3. Leefomgeving?

Op grond van artikel 5.1 van de *Verordening financieel beleid, beheer en organisatie gemeente Woensdrecht 2025* autoriseert de raad met het vaststellen van de begroting de totale lasten en de totale baten per programma.

Bedragen in €	Primaire Begroting 2025	Begrotings-wijzigingen 2025	Begroting 2025 (incl. wijzigingen)	Realisatie 2025	Vershil 2025
Baten	2.819.721	915.594	3.735.315	3.000.853	-734.462
Lasten	-8.097.147	-1.198.813	-9.295.960	-8.891.096	404.864
Saldo	-5.277.426	-283.219	-5.560.645	-5.890.243	-329.598

3.1 Landschap en natuur

Wat wilden we bereiken?

We dragen actief bij aan biodiversiteitsherstel.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

Binnen bestekken en projecten passen we actief maatregelen toe om hogere ecologische-natuurwaarden te bereiken.

Stand van zaken

Bij alle projecten en werkzaamheden streven we naar een hogere ecologische natuurwaarde. We kijken bijvoorbeeld naar het soort groen dat wordt toegepast of de wijze waarop een project technisch wordt uitgevoerd. Een voorbeeld hiervan is de inrichting van de buitenruimte bij het Integraal Kind Centrum (IKC) Fortuna in Woensdrecht.

We realiseren biodiverse landschappen door meer en verschillende beplanting toe te passen.

Stand van zaken

Waar mogelijk houden bij alle projecten rekening met toepassing van biodiversiteit in beplanting. Dat geldt bijvoorbeeld bij nieuwe aanplant of bij herinrichting van gebieden bij ruimtelijke ontwikkelingen, herinrichting van wegen en civieltechnische projecten waarbij ook het groenareaal wordt aangepast. Bij de inboet van het bomenbestand zorgen we voor een verbetering van de soortenrijkdom.

We benutten de ‘Stimuleringsregeling Landschap’ voor gebiedseigenaren om landschap en natuur in het buitengebied te versterken.

Stand van zaken

De regeling is recent verlengd. Het betreft een continu proces waarin we meedenken met eigenaren over de mogelijkheden.

Wat wilden we bereiken?

Aanpak van droogteproblematiek, natuurherstel en de landbouwtransitie.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

We participeren in de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) waarbij we samen met gebiedspartners inzetten op mee-koppel-kansen.

Stand van zaken

Binnen het Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpakoverleg (GGA) Brabantse Wal werkten we in 2025 aan het ontwikkelperspectief. Dit perspectief wordt begin 2026 afgerond. Daarnaast zijn projecten uitgewerkt en ingediend voor de zogeheten provinciale *no-regretmaatregelen*, zoals de projecten ‘Het

Eiland' in Huijbergen en 'De Kooisloot' in Hoogerheide. Beide projecten dragen bij aan het hydrologisch herstel van de Brabantse Wal.

We verkennen kansen om water beter vast te houden en te infiltreren door samenwerking in het convenant werkgroep Brabantse Wal en het uitvoeren van kleinschalige buffer- en infiltratieprojecten zoals het stuwen van de Kooisloot.

Stand van zaken

Binnen de werkgroep van het convenant Brabantse Wal zijn verschillende stappen gezet op het gebied van hydrologisch herstel. In 2025 zijn samenwerkingspartners gestart met de aanleg van een tweede ijzerzandfilter om de waterkwaliteit van de Grootte Meer in Ossendrecht te verbeteren en zijn er maatregelen rondom de Kleine Meer in Ossendrecht genomen. In 2025 is een projectvoorstel ingediend voor het hydrologisch herstel van de Kooisloot in Hoogerheide; naar verwachting kan hier in 2026 uitvoering aangegeven worden.

We hebben een regulier overleg met een agrarische vertegenwoordiging om de ontwikkelingen te bespreken, input op te halen en dit te verwerken in onze gesprekken met medeoverheden zoals de provincie.

Stand van zaken

We overleggen in de Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Brabantse Wal. Daarnaast voeren we wel regulier overleg met de organisatie voor boeren en tuinders ZLTO. Via bestuurlijke overlegtafels (waaronder de Brabantse overlegtafel landbouw) brengen we de belangen van de Woensdrechtse agrariërs onder de aandacht.

Wat geven we uit aan 3.1 Landschap en natuur?

Het merendeel van de baten en lasten die een oorzakelijk verband hebben met dit product worden verantwoord op product 3.3 Beheer openbaar gebied en 5.8 Overhead.

Bedragen in €	Primaire Begroting 2025	Begrotings-wijzigingen 2025	Begroting 2025 (incl. wijzigingen)	Realisatie 2025	Vershil 2025
Baten	0	50.000	50.000	50.000	0
Lasten	-3.592	-51.534	-55.126	-38.523	16.603
Saldo	-3.592	-1.534	-5.126	11.477	16.603

Wat veroorzaakt het verschil

Doordat bij enkele projecten vertraging is opgetreden zijn deze middelen niet volledig benut.

3.2 Milieu en duurzaamheid

Wat wilden we bereiken?

We geven samen met onze inwoners invulling aan de energietransitie.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

Uitvoering geven aan de ambities zoals vastgesteld in de Warmtevisie (verkenning en uitvoering 2023-2030).

Stand van zaken

In 2025 zijn we gestart met de voorbereidende werkzaamheden en onderzoeken om het *Warmteprogramma* op te stellen. Dit programma is de opvolger van de *Warmtevisie*. Het *Warmteprogramma* geeft antwoord op de vragen waar, wanneer en op welke manier we gaan van het aardgas gaan ontkoppelen. Tot 2030 richten we ons sterk op het verlagen van de energievraag door woningisolatie.

We starten met een isolatieprogramma in het kader van het Nationaal Isolatie Programma (NIP).

Stand van zaken

In 2025 zijn de voorbereidingen getroffen om uitvoering te kunnen geven aan het *Nationaal Isolatieprogramma (NIP)*. Dit bestond onder andere uit het vaststellen van de subsidieregeling, het implementeren van alle (IT-gerelateerde) processen en publicatie van alle informatie over het *NIP* op de gemeentelijke website. Verder ontwikkelden we een communicatiestrategie om het *NIP* bij inwoners onder de aandacht te brengen. Voorbereiding van een informatieavond voor inwoners maakte hier deel van uit.

We ondersteunen inwoners in verduurzamingsmaatregelen met concrete instrumenten zoals via het geven van voorlichting en diverse stimuleringsleningen. En de energiecoöperatie in oprichting.

Stand van zaken

In 2025 werd de energiecoöperatie opgericht. Inwoners kunnen onafhankelijk advies krijgen van een energiecoach. We hielpen inwoners met het realiseren van kleine maatregelen om hun woning te verduurzamen in samenwerking met de hulp- en klussendienst (klusbus) van BWI Woensdrecht.

Wat wilden we bereiken?

De gemeente ontwikkelt beleid en zet instrumenten in gericht op een duurzame toekomst.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

We stellen een Regionale Energie Strategie (RES) 2.0 vast.

Stand van zaken

Het *Regionaal Plan Energiesysteem "West-Brabant: Energie in Balans"* - de nieuwe naam voor RES 2.0 - stelden we in 2025 vast. Dit geldt bovendien voor de *Duurzaamheidsvisie*.

We starten als gemeente met Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen.

Stand van zaken

We ondertekenden in 2025 het convenant *Biobased bouwen en telen in de regio West-Brabant*: West-Brabantse gemeenten spraken op regionaal met elkaar af om biobased en circulair bouwen te stimuleren en ambities op dit vlak waar mogelijk te betrekken bij beleid, planvorming, inkoop en aanbestedingen. Daarmee geeft het convenant invulling aan maatschappelijk verantwoord ondernemen en inkopen binnen de gemeente.

We ondersteunen de Zero Waste Week.

Stand van zaken

Het *Zero Waste Festival* vond plaats van 24 tot en met 30 maart 2025. Tijdens dit evenement konden inwoners uit de gemeenten Roosendaal, Steenberghe, Halderberge en Woensdrecht deelnemen aan workshops en activiteiten rondom afvalvrij en verspillingsvrij leven.

Wat wilden we bereiken?

<i>De gemeente ondersteunt de verduurzaming van bedrijven en bedrijventerreinen.</i>
--

Welke maatregelen hoorden daar bij?

We denken mee in het Opwek Energie op Rijksgrond traject (OER-traject) en ondersteunen de verdere verduurzaming van de vliegbasis en Business Park Aviolanda.

Stand van zaken

Defensie heeft haar prioriteiten verlegd door de spanningen in de wereld. Het project *Opwek Energie op Rijksgrond (OER)* op terrein dat in eigendom is van Defensie heeft daarmee minder prioriteit gekregen. We voerden overleg met Business Park Aviolanda over hun verduurzamingsambities en hoe we daarin samen kunnen werken, bijvoorbeeld op het vlak van onderzoek naar een waterstofnetwerk.

Er wordt in samenwerking met onder meer de vliegbasis en Business Park Aviolanda een onderzoek gedaan naar alternatieve warmtebronnen en verkennen de mogelijkheden voor realisatie van energiehubs.

Stand van zaken

We voerden een onderzoek uit naar de kansen voor een energiehub in onze gemeente. Daarvoor organiseerden we diverse sessies met belanghebbenden om informatie op te halen. Deze bijeenkomsten vonden plaats onder leiding van een extern bureau en de resultaten hiervan worden verder uitgewerkt. Daarnaast zijn we met Business Park Aviolanda in gesprek over de mogelijkheden om een waterstofaftakking op het landelijke netwerk te realiseren. We verwachten hier in 2026 meer duidelijkheid over te krijgen.

Wat geven we uit aan 3.2 Milieu en duurzaamheid?

Bedragen in €	Primaire Begroting 2025	Begrotings-wijzigingen 2025	Begroting 2025 (incl. wijzigingen)	Realisatie 2025	Vershil 2025
Baten	12.500	848.406	860.906	18.126	-842.780
Lasten	-461.251	-497.482	-958.733	-420.797	537.936
Saldo	-448.751	350.924	-97.827	-402.670	-304.843

Wat veroorzaakt het verschil?

Het verschil wordt bijna in zijn geheel veroorzaakt door de uitkering voor het uitvoeren van klimaat- en energiebeleid in het kader van de Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE). In 2025 beschikten we nog over voldoende budget in de CDOKE-middelen van de in 2024 toegekende tranche om onze uitgaven mee te dekken. In de loop van 2025 gingen we aan de slag gegaan met het geleidelijk uitbreiden van structurele personele capaciteit binnen het cluster duurzaamheid gebaseerd op de vastgestelde Duurzaamheidsvisie. Krapte op de arbeidsmarkt was daarnaast medeoorzaak van onderbesteding van dit budget.

3.3 Beheer openbaar gebied

Wat wilden we bereiken?

Onze inwoners leven in een veilige, schone, groene en toekomstbestendige leefomgeving.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

We dragen zorg voor het onderhoud van wegen, voet- en fietspaden en houden deze voor iedereen toegankelijk.

Stand van zaken

We hielden onze wegen, voet- en fietspaden op het gewenste niveau door klein en groot onderhoud uit te voeren. Periodiek vonden wegininspecties plaats, zodat de kwaliteit hiervan goed in beeld is. De kwaliteit is gebaseerd op de landelijke *CROW-richtlijnen* waarin aanbevelingen zijn opgenomen voor het veilig en efficiënt ontwerpen, inrichten en onderhouden van de openbare ruimte, infrastructuur en wegen. Op termijn wensen we naar een *Integraal Beheerplan voor de Openbare Ruimte (IBOR)* over te gaan. In 2025 troffen we daarvoor diverse voorbereidingen. Zo voerden we een nulmeting uit naar onze assets (eigendommen in de openbare ruimte) en zijn de lijnen uitgezet voor het *IBOR-project*.

We zorgen ervoor dat het rioolstelsel goed blijft functioneren en maken het klimaatrobuust.

Stand van zaken

Jaarlijks werken we aan het up-to-date houden van ons rioolbestand, wat een doorlopend proces is. In dat kader vond in 2025 onderhoud plaats en waar nodig vervingen we versleten riolen, waarbij we rekening hielden met het zwaarste klimaatscenario voor de berekening van de benodigde capaciteit van het rioolstelsel.

We zetten in op verdere modernisering van ons openbare verlichtingsbestand zodat we nog meer energie gaan besparen en nog slimmer kunnen gaan verlichten.

Stand van zaken

Het afgelopen jaar vervingen we op verschillende plaatsen conventionele armaturen door de slimme energiezuinige exemplaren. Daarnaast gaven we uitvoering aan de motie *Donkere plekken* door extra verlichting te plaatsen.

Wat wilden we bereiken?

Het openbaar gebied maken we klimaatrobuust.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

Bij vervangingen en reconstructies bekijken we de openbare ruimte in zijn geheel en gaan voor een integrale benadering waarbij we zoeken naar mogelijkheden om klimaatverandering, natuur, beweegvriendelijkheid binnen dezelfde ruimte te combineren.

Stand van zaken

In het vastgestelde *Gemeentelijke Waterplan* zijn de grote rioolreconstructies voor meerdere jaren geprogrammeerd. Bij de aanpak van projecten houden we rekening met belangrijke uitgangspunten zoals klimaatbestendigheid, biodiversiteit en duurzaamheid die beleidsmatig zijn vastgelegd in de *Duurzaamheidsvisie*, de *Groene Agenda* en het *Gemeentelijk Waterplan*. In 2025 realiseerden we vervanging van het riool en bovenbouw aan de Montgomerystraat in Huijbergen. Dit riool is klimaatadaptief ingericht door vermindering van de verhardingen en realisatie van extra waterberging op herwaardering van de aanwezige groenvoorzieningen. Ook pakten we de Grensstraat in Putte grootschalig aan en is dit grotendeels ten uitvoer gebracht.

Wat geven we uit aan 3.3 Beheer openbaar gebied?

Bedragen in €	Primaire Begroting 2025	Begrotings-wijzigingen 2025	Begroting 2025 (incl. wijzigingen)	Realisatie 2025	Vershil 2025
Baten	2.531.740	-25.106	2.506.634	2.542.673	36.039
Lasten	-5.821.176	-37.273	-5.858.449	-6.034.460	-176.011
Saldo	-3.289.436	-62.379	-3.351.815	-3.491.787	-139.972

Wat veroorzaakt het verschil?

De budgetoverschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door een overschrijding op rioolonderhoud. Door grote schommelingen in de grondwaterstanden als gevolg van de klimaatsverandering ontstaan er steeds meer verzakkingen in de ondergrond. Het gevolg hiervan is dat rioolstrengen lokaal instabiel worden en gaan lekken. Dat veroorzaakt verzakkingen in de bovengrond en brengt extra (herstel)kosten met zich mee.

3.4 Verkeer en vervoer

Wat wilden we bereiken?

We beschikken over een hernieuwd vastgesteld Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan (GVVP) 2025-2029.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

We zetten in op de aanpak van actuele verkeersknelpunten en we benutten kansen voor een veilig, duurzaam en toegankelijk verkeerssysteem.

Stand van zaken

In 2025 pakten we de kruising van de Doelstraat en de Scheldeweg in Hoogerheide aan om de verkeersveiligheid te verbeteren. Ook zijn de Groene Papegaai in Hoogerheide en de Postbaan tussen Hoogerheide en Ossendrecht heringericht om toekomstige verkeersdrukke te kunnen opvangen. Daarnaast verwerkten we de resultaten van de verkeersveiligheidsrapportage (BLIQ) in het *Mobiliteitsplan Woensdrecht 2026-2030*. Deze worden meegenomen in het uitvoeringsprogramma.

We stellen een mobiliteitsparagraaf op als onderdeel van het nieuw op te stellen omgevingsplan. Deze paragraaf vervangt het GVVP.

Stand van zaken

Op 10 november 2025 heeft de gemeenteraad het *Mobiliteitsplan Woensdrecht 2026-2030* vastgesteld. Dit *Mobiliteitsplan* is de vervanger van het voormalige *Gemeentelijke Verkeers- en Vervoersplan (GVVP)* en heeft een bredere reikwijdte omdat het meerdere vormen van mobiliteit omvat. Het *Mobiliteitsplan* wordt bij de verdere ontwikkeling van het *Omgevingsplan* geïmplementeerd.

Wat wilden we bereiken?

We vergroten de verkeersveiligheid.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

In de directe omgeving van scholen nemen we gerichte maatregelen zoals het instellen van snelheidsbeperkingen en de realisatie van infrastructurele aanpassingen.

Stand van zaken

In 2025 zijn rondom scholen gerichte verkeersmaatregelen gerealiseerd en ingezet. Zo plaatsten we matrixborden om weggebruikers te attenderen op de geldende maximumsnelheid. Daarnaast hebben boa's controles uitgevoerd op foutparkeren.

We voerden in 2025 geen infrastructurele aanpassingen uit. Wel is met basisschool 't Paviljoen in Ossendrecht overlegd om extra zebra's aan te leggen, zodat de verkeersveiligheid voor voetgangers wordt verbeterd; aanleg hiervan vindt in 2026 plaats.

We versterken de samenwerking met partners zoals inwoners, scholen en verkeersveiligheidsorganisatie VVN (Veilig Verkeer Nederland).

Stand van zaken

We versterkten de samenwerking met inwoners en samenwerkingspartners (zoals scholen en verkeersveiligheidsorganisaties). We overlegden regelmatig met scholen en voerden campagnes, bijvoorbeeld rondom de start van het schooljaar, waarbij spandoeken zijn opgehangen om automobilisten te attenderen op schoolgaande kinderen. Een andere actie was om in samenspraak met de boa's aandacht te geven aan foutparkeerders in nabijheid van de zebrapaden bij basisschool Fortuna in Woensdrecht. Verder vond er een workshop voor ouderen op de fiets plaats.

We besteden aandacht aan verkeersveiligheid door verkeerseducatie, het voeren van campagnes en het benutten van buurtinitiatieven.

Stand van zaken

We besteedden aandacht aan verkeersveiligheid door middel van verkeerseducatie, campagnes en buurtinitiatieven. Er was een campagne op gebied van (fiets)verlichting in samenwerking met de *ValOpShop* bij het ZuidWestHoek College in Ossendrecht, basisschool 't Paviljoen in Ossendrecht en voetbalvereniging Vivoo in Huijbergen. Ook werden er remwegdemonstraties georganiseerd bij basisschool Op Dreef in Putte en basisschool Klim-Op in Hoogerheide. We stimuleerden het afnemen van verkeersexamens voor leerlingen in groep 7 door een bijdrage te leveren bij het uitdelen van de verkeersdiploma's. Daarnaast voerden we diverse kleine fysieke maatregelen uit, zoals de aanleg van zebrapaden, wegversmallingen en realisatie van verkeersdrempels.

Wat wilden we bereiken?

<p><i>Verbeteren van de mobiliteit en de toegankelijkheid binnen de gemeente.</i></p>
--

Welke maatregelen hoorden daar bij?

We stimuleren het gebruik van innovatieve duurzame mobiliteitsoplossingen zoals elektrische voertuigen en fiets hubs.

Stand van zaken

We stelden een plankaart op met potentiële locaties voor openbare laadpalen. Inwoners konden hierover inspreken. Het aantal laadpaalleveranciers nam toe (waardoor ook de keuzemogelijkheden voor inwoners zijn vergroot) en troffen we voorbereidingen voor een semi-snellader bij de oude carpoolplaats bij de A4/A58 in Hoogerheide. Deze semi-snellader is inmiddels in gebruik. De fiets hub is nog niet gerealiseerd.

We blijven inzetten op verbetering en de beschikbaarheid van het openbaar vervoer voor alle inwoners waaronder een goede bereikbaarheid van de kernen.

Stand van zaken

We hebben ingezet op het behoud en verbetering van openbaar vervoer voor alle inwoners, waarbij alle dorpen goed bereikbaarheid zijn en blijven. Op 6 juli 2025 ging de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer in. Arriva verzorgt de komende tien jaar het busvervoer. We maakten ons sterk voor

een zo optimaal mogelijk openbaar vervoersaanbod voor onze inwoners, waaronder bediening van de halte Aviolandalaan in Hoogerheide en het aanbod van busvervoer in de weekenden. Ook is *Bravoflex* sinds 2025 actief in de gemeente Woensdrecht. Dat zorgde voor drie extra opstaplocaties op locaties die niet via regulier bussen worden bediend, namelijk Calfven in Ossendrecht, de Minckelersweg in Hoogerheide en de Dorpsstraat in Woensdrecht.

We verkennen samen met de provincie de haalbaarheid van een snelfietspad.

Stand van zaken

We troffen diverse voorbereidingen voor het snelfietsroute F289 tussen Bergen op Zoom en Businesspark Aviolanda. Hiervoor sloten we een samenwerkingsovereenkomst met de gemeente Bergen op Zoom en startten we in de zomer van 2025 met een haalbaarheidsonderzoek. De uitwerking van de mogelijke route en het sluiten van de vaststellingsovereenkomst is voorzien voor 2026.

Wat geven we uit aan 3.4 Verkeer en vervoer?

Bedragen in €	Primaire Begroting 2025	Begrotings-wijzigingen 2025	Begroting 2025 (incl. wijzigingen)	Realisatie 2025	Verschil 2025
Baten	24.369	88.042	112.411	40.111	-72.300
Lasten	-712.637	-86.533	-799.170	-784.103	15.067
Saldo	-688.268	1.509	-686.759	-743.992	-57.233

Wat veroorzaakt het verschil?

Verkeersplanologie en -veiligheid

Het product toont ogenschijnlijk een onderschrijding op de baten. Deze baten zijn echter verantwoord op de lopende investering *Uitvoeringsprogramma wegbeheer 2024*. Van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is een specifieke uitkering *Stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2025-2030* ontvangen. Een deel van verkeersveiligheidsmaatregelen zijn in 2025 uitgevoerd. Het betreft onder andere de aanleg van een fietsoversteek via een middeneiland op het kruispunt Doelstraat-Scheldeweg in Hoogerheide, het aanbrengen van bermverharding in de vorm van grasbetontegels bij de Zandvlietseweg in Ossendrecht en de 1e Verdelingsweg in Putte. De specifieke uitkering van deze onderdelen zijn verantwoord op het krediet *Uitvoeringsprogramma wegbeheer 2024*.

Exploitatie

openbare

verlichting

Er is een overschrijding op kosten van elektriciteitsverbruik op de openbare verlichting. Dit is een gevolg van hogere energieprijzen.

Verkeersborden,

bewegwijzering,

straatnaamborden

Er is een overschrijding als gevolg van de aanschaf van afvalbakken met slotjes voor diverse bushaltes in de gemeente en de realisatie van extra verkeerskundige voorzieningen (plaatsing veerpalen, een ANWB-bord en afscheidingsblokken).

3.5 Monumenten en cultuur

Wat wilden we bereiken?

We beschermen en behouden het Woensdrechts cultuurhistorisch erfgoed.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

We wijzen nieuwe gemeentelijke monumenten aan.

Stand van zaken

We wezen geen nieuwe gemeentelijke monumenten aan. De reden hiervoor is dat we om flexibiliteit te behouden eerst ruimtelijke ontwikkelingen afwachten voordat monumentenstatus wordt overwogen. We namen wel aanvragen in behandeling en bereidden deze grotendeels voor.

We onderzoeken de mogelijkheden om monumenteigenaren te ondersteunen, waaronder een financiële tegemoetkoming voor eigenaren van een gemeentelijk monument.

Stand van zaken

We adviseerden eigenaren van monumenten bij vragen en sloten ons aan bij een regionaal adviesorgaan. Per casus is er een bedrag van € 5.000 beschikbaar voor instandhouding van monumenten.

We maken het erfgoed zichtbaar en beleefbaar op basis van de uitgangspunten van het nieuwe erfgoedbeleid.

Stand van zaken

Hiervoor zochten wij samenwerking met het *Erfgoedplatform* op. We organiseerden de *Open Monumentendag* op 13 en 14 september 2025. We troffen voorbereidingen voor de toekomstige aanwijs van nieuwe gemeentelijke monumenten. We stelden een online monumentenlijst op en onderzochten of de toeristische (bruine) verwijsbordjes met informatie over monumenten en erfgoed kunnen worden vervangen. In samenwerking met de overige gemeenten op de Brabantse Wal troffen we voorbereidingen voor het verhaal van Woensdrecht in relatie tot de Slag om de Schelde en de realisatie van een bezoekerscentrum bij de militaire erebegraafplaats in Bergen op Zoom.

Wat geven we uit aan 3.5 Monumenten en cultuur?

Bedragen in €	Primaire Begroting 2025	Begrotings-wijzigingen 2025	Begroting 2025 (incl. wijzigingen)	Realisatie 2025	Vershil 2025
Baten	43.000	0	43.000	42.329	-671
Lasten	-80.378	-93.944	-174.322	-111.089	63.233
Saldo	-37.378	-93.944	-131.322	-68.760	62.562

Wat veroorzaakt het verschil?

De functie voor beleidsmedewerker erfgoed is vanwege een vacature niet het hele jaar ingevuld. Daardoor zijn verscheidene zaken stil komen te liggen. Tevens geven we bij veel aanvragen voor een

monumentale status bij lopende ontwikkelingen prioriteit aan ruimtelijke ontwikkeling. Daardoor zijn er ook minder kosten gemaakt voor adviezen en redengevende omschrijvingen voor potentieel aan te wijzen monumenten.

3.6 Burger- en overheidsparticipatie

Wat wilden we bereiken?

Meer inwoners betrekken bij initiatieven en inwoners die al met uitvoering bezig zijn enthousiast houden.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

We onderhouden een goed netwerk tussen inwoners, ketenpartners en gemeente.

Stand van zaken

Waar mogelijk werkten we samen met ketenpartners, bijvoorbeeld op het gebied van waterbeheer met waterschap Brabantse Delta en Evides. Op het vlak van groen en landschap werkten we samen met onder meer Natuurmonumenten, Brabants Landschap en het Grenspark Kalmthoutse Heide. Door periodiek overleg met de verschillende dorpsplatforms te voeren, bleven we goed op de hoogte van wat er leeft binnen onze kernen. Initiatieven vanuit de samenleving juichten wij toe: dergelijke initiatieven beoordeelden we op integrale wijze waarbij we keken naar onder meer de (financiële) haalbaarheid en de mogelijkheid om 'werk met werk' te maken. Een goed voorbeeld hiervan was het herinrichtingsplan voor park Het Eikelhof in Ossendrecht waarbij inwoners en dorpsplatform Ossendrecht samen een plan hebben bedacht om te komen tot een verbetering van het park.

We verbinden partners aan elkaar om elkaar te versterken en om van elkaar te leren.

Stand van zaken

Bij burger- en overheidsparticipatie zetten we in op het versterken van de zelfredzaamheid van onze inwoners. Door mensen met elkaar in contact te brengen, konden onze inwoners samen meer slagkracht ontwikkelen waardoor zij zelf initiatieven op hebben kunnen pakken. Ook vergrootte het de sociale cohesie.

We gaan aan de slag met de uitkomsten van het Leefbaarheidsonderzoek (LEMON).

Stand van zaken

Naar aanleiding van de uitkomst van de LEMON-enquête zijn hoog scorende aandachtspunten op een rij gezet, zoals verbetering van onderhoud in de woonomgeving, meer klimaatadaptatie, upgrade van speelvoorzieningen, verduurzaming van woningen en aanpak van zwerfafval. Deze aandachtspunten nemen we, afhankelijk van wat nodig is, mee bij in de toekomst op te stellen nieuw beleid of uitvoeringsplannen en bij het dagelijks beheer en onderhoud van de openbare ruimte. We stelden in 2025 nieuw beleid vast voor openbare speelterreinen in de *Nota Speelvoorzieningen*. Eind 2025 startten we met een schouw van alle speelterreinen met als doel om meer klimaatadaptieve maatregelen te passen. Ook troffen we voorbereidingen voor de start van het *Nationaal Isolatie Programma (NIP)* waarbij woningen met energielabel D of lager in aanmerking komen voor een subsidie van maximaal € 3.000 per woning. Tot slot voorzagen we veel afvalbakken in de buitenruimte van sensoren. Op die manier kan op afstand worden gezien of bakken vol zitten en dus geleegd moeten worden.

Wat geven we uit aan 3.6 Burger en overheidsparticipatie?

Bedragen in €	Primaire Begroting 2025	Begrotings-wijzigingen 2025	Begroting 2025 (incl. wijzigingen)	Realisatie 2025	Verschil 2025
Baten	13.396	559	13.955	13.955	0
Lasten	-83.158	-88.391	-171.549	-161.935	9.614
Saldo	-69.762	-87.832	-157.594	-147.980	9.614

Wat veroorzaakt het verschil?

Door regulier overleg met de verschillende dorpsplatforms blijven we goed op de hoogte van wat er leeft binnen onze kernen. Initiatieven vanuit de samenleving juichen wij toe. Dergelijke initiatieven beoordelen wij op integrale wijze waarbij gekeken wordt naar onder meer de (financiële) haalbaarheid en de mogelijkheid om *werk met werk* te maken.

3.7 Gemeentelijke gebouwen en accommodaties

Wat wilden we bereiken?

We voeren duurzaamheidsmaatregelen uit volgens de nota verduurzamen van gemeentelijk vastgoed.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

Plaatsen van zonnepanelen, warmtepompen en het treffen van isolatiemaatregelen bij de gemeentelijke gebouwen, MFC's en verenigingsgebouwen.

Stand van zaken

Het verduurzamingstraject van gemeentelijk vastgoed is volop in uitvoering en wordt per gebouw opgepakt. In 2025 voerden we verduurzamingsmaatregelen uit in het gemeentehuis en multifunctioneel centrum De Drieschaar in Ossendrecht. We startten voorbereidingen in het kader van een landelijk pilotproject dat op weerbaarheid van de gemeente bij langdurige stroomuitval gericht is.

Wat wilden we bereiken?

We beheren en onderhouden het gemeentelijk vastgoed op het afgesproken conditieniveau overeenkomstig het meerjarenonderhoudsplan gebouwenbeheer 2022-2025.

Welke maatregelen hoorden daar bij?

We zetten in op privatiseren door het (klein) onderhoud weg te leggen bij de huurders van de gemeentelijke gebouwen.

Stand van zaken

We voerden overleg met verschillende partijen om dit te onderzoeken. Waar mogelijk worden privatiseringstrajecten gestart. Dit traject is nog niet afgerond.

We actualiseren het MJOP voor de termijn 2026-2029.

Stand van zaken

In 2025 bereidden we de voorbereiding van het nieuwe *Meerjarenonderhoudsplan (MJOP)* voor. Dit plan is in ontwerp gereed en leggen we in 2026 voor besluitvorming aan de gemeenteraad voor.

Wat geven we uit aan 3.7 Gemeentelijke gebouwen en accommodaties?

Bedragen in €	Primaire Begroting 2025	Begrotings-wijzigingen 2025	Begroting 2025 (incl. wijzigingen)	Realisatie 2025	Verschil 2025
Baten	194.716	-46.307	148.409	293.659	145.250
Lasten	-934.955	-343.656	-1.278.611	-1.340.190	-61.579
Saldo	-740.239	-389.963	-1.130.202	-1.046.531	83.671

Wat veroorzaakt het verschil?

Bij MFC De Drieschaar gaat dit specifiek om de kosten van gas en elektriciteit als gevolg van de vertraging bij de realisatie van de verduurzamingsmaatregelen en de beëindiging van het prijsplafond voor energie. Bij MFC De Biezen in Putte betreft dit de hogere beheersvergoeding. Daarnaast hebben we niet begrote baten gerealiseerd doordat de gemeente zelf de exploitatie van multifunctioneel centrum Kloosterhof in Hoogerheide, waaronder het horecadeel, heeft uitgeoefend.

3.8 Indicatoren

Lokale indicatoren Programma 3. Ruimte

Voor *Programma 3. Ruimte* bestaan er geen verplichte BBV-indicatoren (meer). Met ingang van de programmabegroting 2020 zijn de verplichte BBV-indicatoren aangevuld met een aantal lokale indicatoren.

Burgerinitiatieven openbaar gebied

Burgerinitiatieven openbaar gebied	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal aantal	17	15	26	39	36	48
Totaal bedrag	€ 22.127	€ 53.250	€ 23.570	€ 25.569	€ 17.979	€ 18.387

Het betreft hier de burgerinitiatieven die bekend zijn bij het subsidieteam. Initiatieven worden vaak ook uit andere budgetten betaald.

Klimaatmitigatie

Energie

1. NIP: Aantal verstrekte subsidies
2. Energielabels: percentage woningen met minimaal label B
3. Opwek: Aantal duurzaam opgewekte GWh (RES)

Circulair

4. Restafval: Aantal kg restafval per inwoner
5. Afval: Aantal kg afval per inwoner
6. Inkoop: Toepassen van de R-ladder in onze inkopen en aanbestedingen

Mobiliteit

7. CO2: CO2-uitstoot Verkeer in kiloton

Onderwerp			Realisatie / Doel								
Nr.	Thema	Indicator	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	Energie	NIP			-	-	195			779	779
2	Energie	Energielabels woningen		43%	44%	46%	50%				95%
3	Energie	Opwek		60		206	159				159
4	Circulair	Restafval	128	125		130	111				93
5	Circulair	Afval	686	657		610	587				493
6	Circulair	Inkoop*									
7	Mobiliteit	CO2	64	65	62		57				45

Toelichting

We hebben deze indicatoren in de *Programmabegroting 2026* voor het eerst opgenomen. Sinds dat moment is de geactualiseerde data beperkt. Het is daarmee ook nog te vroeg om conclusies te trekken op dit moment.

*) Inkoop: we onderzoeken nader hoe we dit inzichtelijk kunnen maken en kunnen monitoren.

Legenda Kleurstelling

Arceringskleur	Betekenis	Tekstkleur	Betekenis
Geel	Gerealiseerd	Zwart	Doelstelling
Grijs	Niet bekend	Groen	Gehaald
Geen	Nog niet bekend		

